

Místo, kde vznikají nové známky pro Českou poštu

V minulém čísle jsme přinesli informaci o novém dodavateli poštovních známek pro Českou poštu – Tiskárně Hradištko. Současně jsme se dotázali, zda by vás – naše čtenáře – zajímalo, dozvědět se o tomto podniku více. Byla to samozřejmě spíše řečnická otázka, protože kdo by se nechtěl o tak zajímavém tématu dozvědět víc? A tak jsme nelenili a do Hradištká vyrazili.

FRANTIŠEK BENEŠ

Obec Hradištko leží nad soutokem Vltavy a Sázavy, v tradiční rekreační oblasti, kam už za starého Rakouska a pak za první republiky na letní byt nebo jen tak na výlet vyráželi Pražané všech sociálních vrstev. Ti nejbohatší měli v některém z okolních letovisek vlastní dům, ostatní si pronajali byt nebo pokoj, a trampové jeli na chatu, pod stan, nebo spali prostě pod širákem. Z písniček posledně jmenovaných známe názvy míst, kterými po cestě projíždíte – Měchenice, Davle, Štěchovice, Pikovice ... abychom jmenovali alespoň pár nejznámějších. Cíl naší cesty je ale znám i v mnohem tajemnější a pochmurnější souvislosti – právě tady byla za druhé světové války ženiní škola SS, jejíž velitel plukovník Emil Klein měl řídit ukrytí legendárního štěchovického pokladu ve štole nacházející se někde ve skalnatém ostrohu, na němž Hradištko stojí. Poklad v bludištních středověkých chodeb vytesaných dávnými horníky při těžbě zlata hledaly už generace dobrodruhů i seriózních badatelů, ale zdá se, že dosud bezvýsledně. Mělo jít o bezmála půl tisíce velkých beden se vzácnostmi nejružnějšího druhu, a pokud vůbec existoval (nebo pokud ho hned po válce tajně nevyvedli Američané spolu s takzvaným štěchovickým archívem německého státního ministra pro Čechy a Moravu K. H. Franka), je někde v okolí Hradištká ukryt dodnes.

Hradištko leží v území, které za války Němci vyklidili a zřídili si tu vojenský výcvikový prostor. Přímo v obci po nich zbyla rozlehlá budova bývalých kasáren ženiní školy SS, cíl naší dnešní cesty. Pro účely polygrafie začali objekt bývalých kasáren využívat nedlouho po válce – tiskárna tu působil už více než sedmdesát let! Za tu dobu prošla mnoha reorganizacemi, spadala pod různá vedení nacházející se v řadě míst republiky a častokrát měnila a rozšiřovala svůj výrobní program. Současný ředitel a spoluhlavitel tiskárny Ing. Jaroslav

Hradištko - letecký pohled na objekt tiskárny.

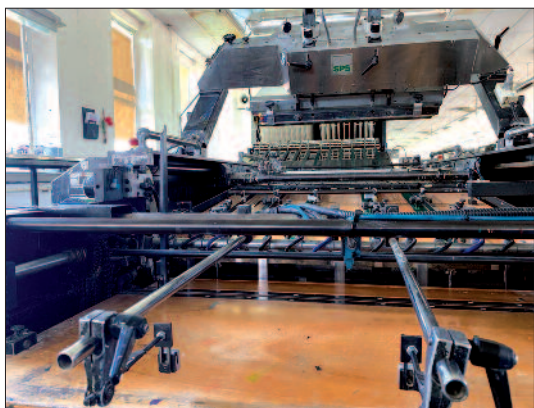
Štefek nám hned na úvod naší návštěvy ozřejmil, jak to se spletitou historií podniku vlastně je.

„1. září 1948 byla v areálu tiskárny, tedy v bývalých kasárnách postavených za války pro SS, zahájena výroba keramických a sklářských obtisků na dvou kamenotiskařských (litografických) rychlolisech. Továrna byla začleněna pod národní podnik Thunská továrna na porcelán se sídlem v Karlových Varech. Výroba se rozvíjela velmi rychle a v roce 1950, kdy tiskárna přešla pod Lesovskou továrnu na porcelán, měla už 200 zaměstnanců a provoz jedenácti kamenotiskových rychlolisů kryl potřeby Karlovarského porcelánu v plném rozsahu. Práce na těchto strojích a příslušenstvích byla velmi namáhavá, zcela odlišná od běžné polygrafické výroby. Jako památku na ty doby uchovááme původní litografické kameny v našem malém podnikovém muzeu.“

Vstupní malé muzeum.

Od 1.7.1951 byla tiskárna převedena do polygrafického průmyslu a začleněna pod národní podnik Grafické tiskárny se sídlem ve Velkém Šenově. V lednu 1953 byla po další reorganizaci začleněna pod podnikové ředitelství Impresa v Praze. Po pěti letech byla převedena pod národní podnik Obchodní tiskárny v Kolíně. V té době se v závodě ročně vyrábělo už 55 tun keramických obtisků a byla plně kryta i poptávka po průmyslových obtiscích. V letech 1963 až 1965 došlo k značnému rozšíření závodu, které bylo vyvoláno zvýšenou poptávkou po keramických obtiscích používaných při výrobě karlovarského porcelánu. Plně se změnila i technologie výroby. Místo zastaralých kamenotiskových rychlolisů byla zavedena výroba na sítotiskových poloautomatech a v roce 1975 byly uvedeny do provozu 2 cylindrové sítotiskové stroje se sušicími tunely. V roce 1996 byla tiskárna vybavena moderním sítotiskovým tříčtvrtěautomatickým strojem SPS s vynikajícími technickými parametry. V roce 2002 přešla tiskárna

Sítotiskový stroj SPS.

Sítotisk.

do vlastnictví společnosti WEP, díky čemuž došlo ke značnému rozšíření obchodních možností. Tento slibný trend bohužel ukončilo konkurzní řízení, v němž skončila mateřská firma. V roce 2007 zakoupila objekt tiskárny v Hradištku společnost Oricon. Situaci se zázkami v oblasti keramických obtisků poté zkomplikovala hluboká krize v roce 2008, která dolehla na největší zákazníky – porcelánky a sklárny. Současná společnost Tiskárna Hradištko, s.r.o. byla založena v listopadu 2015. Provoz tiskárny byl ještě téhož roku odkoupen od společnosti Oricon a od té doby se odvíjí současná podoba podniku se zaměřením jednak na původní výrobky a jednak na rychle se rozvíjející ceninovou část výroby.“

Než se k ní dostaneme, co vlastně tiskárna Hradištko dneska může zákazníkům nabídnout?

„Naše tiskárna je připravena dodávat od standardních merkantilních tištěných materiálů, jako jsou letáky, plakáty, samolepky, po speciální produkty z oblasti vypalovacích obtisků, tetovacích obtisků, výherních losů a různých druhů ceninového tisku včetně poštovních známek. Zároveň se snažíme oslovovat nové zákazníky a nabízet nové výrobky, k tomu nám slouží i vlastní grafické studio a spolupráce s partnerskými marketingovými firmami. V roce 2014 došlo k rozšíření výrobních možností o hlubotisk, kterým vyrábíme etikety a potiskujeme fólie. Poloha a kapacita areálu Tiskárny Hradištko umožňuje skladování a postupnou distribuci výrobků podle potřeb našich zákazníků. Klasická výroba je zaměřena především na mnoho druhů vypalovacích obtisků (na porcelán, keramiku, sklo a smalt), klasických vodou snímatelných obtisků (například na velko-noční vajíčka, svíčky, dřevo nebo kov), tetovacích obtisků, stíracích losů, a také na ofsetové tiskoviny, a to moderním i klasickým způsobem.“

Vzorníky barev pro obtisky.

Obtisky pro zákazníka v USA.

Právě v souvislosti s „klasickým“ ofsetovým tiskem znají tiskárnu Hradištko i naši čtenáři. Před časem jste tu tiskli pokračování prvního dílu Monografie čs. známek, Hradčany – tiskové desky. Tahle knížka vznikala těžce a dlouho – skoro pět let! Napřed jsme museli shromáždit archy všech hodnot ze všech použitých tiskových desek, už to nebylo nic snadného a hodně nám s tím pomohlo Poštovní muzeum. Ani tady ale nemají zdaleka všechny desky (jen necelou polovinu), a

tak nezbylo než obrátit se na sběratele. Když se díky jejich vstřícnosti potřebné archy podařilo shromáždit, ukázalo se, že není nikdo, kdo by je uměl vyfotografovat starým dobrým způsobem, tedy jako věrnou pérovou kopii bez použití rastru. O to nám totiž šlo především, aby vyobrazení v knize co nejvěrněji odpovídala předloze a linky a body nebyly zkresleny rastrem. Nakonec se to povedlo ve Státní tiskárně cenin, ale doslova na poslední chvíli, protože sami už tento tradiční postup nepoužívají a na naši zakázku vyptřebovali poslední zásobu filmů a chemikálií. A když jsme měli konečně potřebné filmy ve velikosti 1:1 pohromadě, nemohli jsme dlouho najít nikoho, kdo by byl schopen je postaru překopírovat na kovolisty a z nich pak knihu vytisknout. Až se nám to podařilo domluvit v Hradištku, takže Monografie díky téhle tiskárně nakonec přece jen spatřila světlo světa – i když jsme v to už chvílemi skoro nedoufali.

„Udělal jsem to rádi – i když neskrývám, že to byla pro nás výzva. Tyhle staré postupy kdysi běžně používali v každé okresní nebo místní tiskárně. Ale po revoluci přišly nové možnosti, všichni si koupili skenery a digitální osvitové jednotky, takže s klasickým filmem a původním osvitem kovolistů už nikdo nepracuje. Reprodukční fotoaparáty se vyhodily, nebo i když je ještě někde mají, už s nimi skoro nikdo neumí zacházet a nemá ani potřebné filmy a chemikálie. My si ale na řešení technických oříšků zakládáme. Naši odborní pracovníci, tiskaři a sítotiskoví tiskaři, jsou ve svém oboru asi nejlepší v republice. Díky tomu můžeme řešit i složitá zadání neproveditelná v jiných tiskárnách, které jsou většinou zaměřeny na co největší výkon. Specialitou naší tiskárny je kombinace tisku CMYK s tiskem s přímými barvami, a taky kombinace technologií ofset – sítotisk. Tak lze dosáhnout zvláštních efektů v barevnosti, a také reliéfní efekt. Máme vlastní oddělení technologie míchání barev, kde si tiskovou barvu vyrábíme pro zakázky přímo ze suchých pigmentů a vhodných pojiv. Naše nejvícebarevnější zakázka, která se nám opakuje každý rok, obsahuje osmnáct(!) přímých barev s vysokým nánosem – proto je každá tištěna samostatně na jeden průchod strojem. Dokážeme tisknout zakázky i pravým zlatem nebo platinou pro dosažení efektu lesklého stříbra.“

Barvy.

A nyní k tomu, co čtenáře našeho časopisu zajímá samozřejmě nejvíc – k tisku poštovních známek. Ty byly po mnoho desetiletí tištěny skoro výhradně v Poštovní tiskárně cenin v Praze-Holešovicích. To samozřejmě dobře víte, mnoho let jste tu pracoval, a nakonec tu byl i ředitelem. Před několika lety jste odtud ale odešel a nastoupil do padesát kilometrů vzdálené tiskárny v Hradištku, pro kterou jste nakonec dokázal získat oba hlavní zákazníky v tomto oboru – Slovenskou poštu a posléze i Českou poštu. Jak se vám to podařilo?

„Obě smlouvy na dodávku poštovních známek jsme vysoutěžili v tendru. Napřed pro Slovensko a loni i pro Česko. Výhodou asi byla naše širší rozkročenost, pokud jde o sortiment. Pražská PTC byla založena a provozována jako velmi úzce specializovaná tiskárna zaměřená výhradně na ceninový tisk. To výborně vyhovovalo v dobách, kdy po revoluci byla velká poptávka po tisku akcií, dluhopisů, vyráběly se tu kolký a další podobné ceninové tisky, což dobře doplňovalo hlavní výrobní program – tisk známek. S postupem doby se ale situace začala měnit. Akcie jsou dneska už většinou v digitální podobě, známek se tiskne mnohem méně (náklady klesly až o 90 procent!), na Slovensku zrušili kolký a u nás je teď tiskne Státní tiskárna cenin. Pouhý tisk známek, navíc většinou s použitím v podstatě dost nákladné ocelotiskové technologie, prostě PTC už neuzivil – a na jiný program nedokázala přejít. Jde totiž o polostátní společnost, v níž Česká pošta drží jen těsně nadpoloviční podíl a zbylých 49 % vlastní soukromí akcionáři, kterých je více než tisíc pět set! V takovém majetnickém složení je velmi těžké dohodnout rozsáhlé investice na změnu nebo alespoň rozšíření výrobního programu, který by podniku pomohl vykrýt výkyvy v objednávkách. Když potom na konci loňského roku skončila pětiletá smlouva PTC s Českou poštou na dodávku známek, pošta vypsala tendr na nového dodavatele, v němž Tiskárna Hradištko zvítězila. Konkurence přitom nebyla malá – vedle nás a PTC se tendru zúčastnila například i Státní tiskárna cenin nebo slavná francouzská ceninová tiskárna Cartor, která působí globálně a tiskne známky pro mnoho států světa. Tiskárna Hradištko v tendru nabídla nejnižší cenu, za námi se umístila PTC, pak STC a nejdražší nabídku podal Cartor. Už před tím jsme v podobném tendru zvítězili na Slovensku, takže jsme vlastně převzali původní produkci PTC.“

V souvislosti s tiskem slovenských známek věnovaly tamní sdělovací prostředky velkou pozornost tomu, že u vás byly tištěny poštovní známky s portrétem historicky první slovenské prezidentky Zuzany Čaputové.

„Když jsme se dozvěděli, že budeme známku první slovenské prezidentky paní Zuzany Čaputové tisknout u nás v Tiskárně Hradištko, měli jsme obrovskou radost. Výroba takové zakázky je pro nás samozřejmě velká čest a také závazek, aby byl výsledek dokonalý a nenapodobitelný. Proto jsme prakticky okamžitě navrhli, aby na známce byla použita unikátní technologie triplexu, která by nahradila pro tento účel nevyhovující standardní ofsetový tisk CMYKem (tedy běžným sůtis-kem čtyř základních barev). Při tisku byly použity dvě heraldické přímé barvy a tři černé barvy, které pak vy-

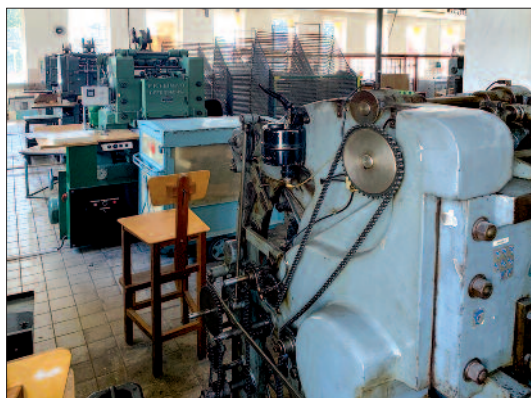
tvorily výsledný portrét. Samotná příprava triplexu je naše know-how, kdy pomocí speciálních separací a s využitím různých filtrů vytvoříme tři naprosto odlišné černé vrstvy. Technologicky je to hodně náročné a v dnešní době, kdy se všechno – až na čestné výjimky – tiskne CMYKem, prakticky technicky nenapodobitelné. Známký jsou vytištěny hybridním rastrem (kombinací rastroů AM a FM) o lineatuře 650 lpi s minimální velikostí tiskového bodu 10 µm! Známký byly vytištěny na pětibarevném stroji KBA Polly. Pro velkou náročnost triplexu na přesnost přenosu tiskových bodů byla zakázka pro jistotu vytištěna na dva průchody stroje.“

Slovenská známka s portrétem prezidentky Z. Čaputové.

Většina našich čtenářů samozřejmě ví, jak probíhá tisk známek, ale přesto by někteří asi uvítali, kdybyste o tom řekl pár slov.

„Na počátku vzniku známky, ale i ostatních cenin, je schválený námět. Ten je grafikem zpracován v šestinásobně zvětšeném rozměru budoucí známky. Při tisku běžným ofsetem je obraz rozložen do čtyř jednotlivých základních barev CMYK, jejichž sůltisk pak tvoří výsledný obrázek. Někdy se navíc používá i barva přímá, namíchaná pro tento účel. Známký jsou obvykle tištěny kombinací rastrového a pérového tisku, kdy je obraz rozložen do bodů a nápisy jsou tvořeny čarami a body (což je současně jeden z ochranných prvků proti paděláním). Někdy je dokonce do rastrového obrazu vložena pérová liniová kresba, a tím je částečně dosaženo dojmu, že známka byla tištěna v kombinaci s ocelotiskem. Dokonalejší ofsetový tisk jsem zmínil v souvislosti se známkou slovenské prezidentky. Pokud se zakázka vyrábí v kombinaci se skutečným ocelotiskem, rytec připraví liniovou rozkresbu obrazu budoucí známky a podle ní jí pak ve velikosti známky zrcadlově převráceně vyryje do ocelové destičky. Ta se pak zakalí a buď se z ní přímo tiskne (to připadá v úvahu u aršíků obsahujících jednu známku), nebo se moletováním rytina rozmnoží na potřebný počet známkových polí a tiskne se z takto zhotovené desky. Pokud se zakázka vyrábí v kombinaci se serigrafii, tak grafik připraví podklad pro vrstvu, která se následně kopíruje na síto. V případě, že je známka vyráběna na samolepicím papíru, tak grafik připraví liniovou rozkresbu (matici) pro násek a výsek, který pak provádíme knihtiskovou technologií. Vlastní výroba probíhá na ofsetových, knihtiskových, ocelotiskových a sítotiskových strojích. Perforaci pak provádíme na speciálním jednoúčelovém perforovacím stroji, určeném jen na tuto operaci. Celý proces probíhá

Ocelotisk.

Aplikace hologramu.

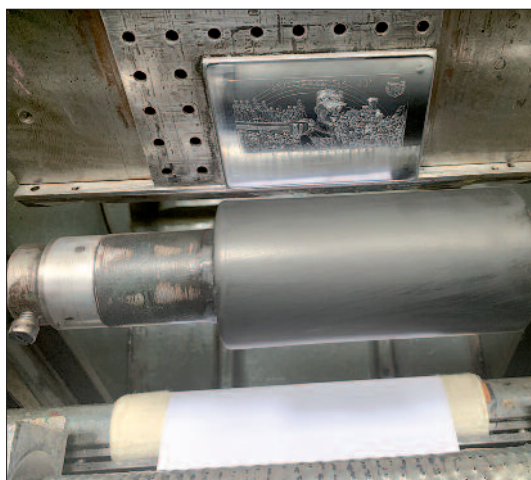

Automát Wista pro perforaci.

Perforování.

v ceninovém režimu, zabezpečeném kamerovým systémem se záznamem a dálkovým sledováním. Vedle toho jsou ve výrobě samozřejmě používány i mechanické zabezpečovací prvky. Proces výroby je ukončen dodáním zakázky zákazníkovi a skartací vadných produktů na certifikovaném skartačním stroji přímo v našem objektu.“

Ocelotisková rytina ve stroji Waite.

Páskování.

Tyhle postupy tedy nyní můžete používat i při výrobě českých poštovních známek. Co ale vlajková loď naší známkové tvorby, vícebarevný ocelotisk z plochých desek?

„Když jsem mluvil o tendru České pošty, ten byl vpsán jen na tisk známek ofsetem. Pro Slovenskou poštu ale už ocelotiskem vyrábíme, dokonce jsme si na to koupili původní stroje ze zrušené polygrafické výroby v PTC. Samozřejmě doufáme, že i Česká pošta bude chtít v této produkci pokračovat, a díky tomu bude i v budoucnu získávat ta nejvyšší ocenění v mezinárodních soutěžích o nejkrásnější známu světa.“

Proč jste se vlastně do tisku známek v Tiskárně Hradištko pustili?

„Já se v oblasti výroby poštovních známek pohybuji skoro celý dospělý život, tedy už dvě desítky let. Začal jsem od píky jako tiskař, při zaměstnání jsem vystudoval vysokou školu a postupně se vypracoval až na ředitele Poštovní tiskárny cenin. Díky tomu jsem se seznámil s představiteli řady poštovních správ, a když jsem přešel sem, do Hradištká, zájem o tisk známek jsem si přinesl

Ocelotisková produkce.

s sebou. Jako konzultant spolupracuji s nejrůznějšími poštovními správami z různých částí světa a s jejich komisemi pro tvorbu poštovních známek. Od letošního roku jsem opět členem i té české, a samozřejmě doufám, že naše známky budou i nadále považovány za mimořádně zdařilé a v mezinárodním měřítku výtvarně i technicky zcela ojedinělé. Hodně se zabývám i jejich ochranou před paděláním, v této souvislosti jsem i zkušebním znalcem Svazu českých filatelistů pro obor Ochranné prvky poštovních známek, celin a kolků České republiky. Člověk ale samozřejmě nestačí na

všechno sám, a tak mám kolem sebe tým odborníků, kteří stejně jako já berou poštovní známky jako malá umělecká díla a společně se snažíme v tomto oboru vymýšlet nové postupy, aby konečný výsledek byl ještě zdařilejší. Na druhé straně zachováváme s velkou pokorou i technologie a postupy výroby známek starými a osvědčenými tiskovými technikami, které mají oprávněné své příznivce, a snažíme se toto technické know-how udržovat.“

Když tak poslouchám, s jakým nadšením ke známám přistupujete, nedá mi to a musím se zeptat, jak se díváte na jejich budoucnost a samozřejmě i na budoucnost jejich sbírání?

„Známky nejsou jen poukázkami na čerpání listovních poštovních služeb – jde i o reprezentaci příslušného poštovního operátora a samozřejmě i státu, který je vydává. Jejich tiskové náklady sice klesají, ale myslím, že uplatnění v poštovním provozu si udrží. A filatelisté? Většina lidí jsou potomci pradávných předků-sběračů. Mají to v genech, a protože už nemusejí sbírat potravu, věnují se prostě sběratelství, vede je tomu ten dávný zděděný pud. A jestli budou sbírat zrovna známky nebo něco jiného, to taky záleží na tom, jak ty známky budou vypadat, jak budou dostupné a jak serózní bude emisní politika toho kterého státu. My jako jejich výrobce k přitažlivosti známek pro sběratele chceme přispívat i technickými inovacemi v tomto oboru, díky kterým by známky byly ještě krásnější, technicky dokonalejší a pro veřejnost díky tomu přitažlivější. A nechceme se omezovat jen na Česko a Slovensko, v jiných polygrafických komoditách máme zákazníky i v USA, v Německu, Rakousku, Polsku, Nizozemí, Rusku, Rumunsku a v Řecku. Když si u nás, v Tiskárně Hradištko, mohou nechávat vyrábět jiné věci, proč bychom jednou nemohli uspět i při tisku jejich známek?“

Tisk emise České pošty Ptáci.

Pane řediteli, děkuju vám za rozhovor, za možnost našim čtenářům přiblížit slovem i obrazem Tiskárnu Hradištko, a vašim smělym plánům samozřejmě držíme palce! ■